

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

Кафедра публічного управління та менеджменту інноваційної діяльності

“ЗАТВЕРДЖУЮ”
Директор ІНІ неперервної освіти і туризму
_____ д.е.н., с.н.с. О.В. Ковальова
“3” червня 2021 р.

“СХВАЛЕНО”
на засіданні кафедри публічного управління
та менеджменту інноваційної діяльності
Протокол № 14 від “3” червня 2021 р.
В.о. завідувача кафедри
_____ д.н.д.у., доцент С.М. Приліпко
“3” червня 2021 р.

“РОЗГЛЯНУТО”
Гарант ОП “Публічне управління та
адміністрування”
_____ д.н.д.у., доцент В.В. Олійник

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

“ВСТУП ДО ФАХУ”

Галузь знань: 28 “Публічне управління та адміністрування”
Спеціальність 281 “Публічне управління та адміністрування”
Освітньо-професійна програма: “Публічне управління та адміністрування”
Освітній ступінь: бакалавр

Розробник: в.о. завідувача кафедри публічного управління та менеджменту
інноваційної діяльності, д.н.д.у., доцент Приліпко Сергій Михайлович

1. Опис навчальної дисципліни
“Вступ до фаху”

Галузь, спеціальність, ОПП, освітній ступінь	
Галузь знань	28 “Публічне управління та адміністрування”
Спеціальність	281 “Публічне управління та адміністрування”
Освітньо-професійна програма	“Публічне управління та адміністрування”
Освітній ступінь	бакалавр
Характеристика навчальної дисципліни	
Вид	Обов’язкова
Загальна кількість годин	120
Кількість кредитів ECTS	4
Кількість змістових модулів	2
Курсовий проект (робота)	–
Форма контролю	Екзамен
Показники навчальної дисципліни для заочної форм навчання	
	денна форма навчання
Рік підготовки	1
Семестр	1
Лекційні заняття	30 год.
Практичні заняття	30 год.
Самостійна робота	60 год.
Індивідуальні завдання	-
Кількість тижневих аудиторних годин	4 год.

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою вивчення дисципліни “Вступ до фаху” є набуття у здобувачів вищої освіти освітнього ступеня бакалавра загальних та фахових компетентностей щодо використання потенційних можливостей формування індивідуальної освітньої траєкторії з подальшою інтеграцією своєї діяльності у сферу публічного управління та адміністрування.

Завдання полягає у формуванні у здобувачів теоретичних знань та набутті практичних навичок щодо організації освітнього процесу в університеті, базового розуміння функціонування системи публічного управління та адміністрування.

Програмні результати навчання. У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен

знати:

- нормативно-правову базу розвитку вищої освіти в Україні;
- структурні підрозділи та органи управління університету, їх види діяльності та повноваження;
- особливості здійснення ступеневої підготовки фахівців за освітніми програмами 281 “Публічне управління та адміністрування”;
- основні засади організації освітнього процесу в університеті;
- види та форми контролю знань, порядок формування рейтингу, критерії результатів оцінювання знань;
- порядок організації наукової роботи студента в університеті;
- програми академічної мобільності та бази практичної підготовки;
- теоретико-методологічні та організаційні засади публічного управління та адміністрування;
- знати структуру та особливості функціонування сфери публічного управління та адміністрування; стандарти, принципи та норми діяльності у сфері публічного управління та адміністрування;
- повноваження Президента України, систему органів законодавчої, виконавчої та судової гілок влади;
- основні положення місцевого самоврядування та регіонального управління;
- нормативно-правове забезпечення формування взаємовідносин інститутів громадянського суспільства з органами публічної влади;

вміти:

- застосовувати законодавчі та нормативно-правові акти у сфері розвитку вищої освіти в Україні для забезпечення своїх прав як здобувача;
- використовувати потенційні можливості освітнього процесу в університеті, реалізовувати свої права та обов’язки;
- застосовувати інструменти впливу на забезпечення якості освітнього процесу за освітніми програмами 281 “Публічне управління та

адміністрування“;

- формувати індивідуальну освітню траєкторію, обирати дисципліни вільного вибору за уподобаннями та з обраної спеціальності;
- приймати участь у наукових заходах, які впливають на формування додаткового рейтингу;
- готувати доповіді на науково-практичні конференції;
- обирати програми академічної мобільності та бази практичної підготовки з обраної спеціальності;
- використовувати джерельну базу для визначення понятійно-категоріального апарату;
- здійснювати пошук інформації про діяльність Президента України, органів законодавчої, виконавчої та судової гілок влади;
- працювати в команді над пошуком управлінських рішень з питань місцевого самоврядування та регіонального управління;
- оформляти звернення громадських об'єднань до органів публічної влади, застосовувати інструменти впливу на формування громадського бюджету.

Набуття компетентностей:

загальні компетентності (ЗК): здатність вчитися та оволодівати сучасними знаннями; здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні; здатність працювати в команді; здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел; здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово; здатність до дослідницької та пошукової діяльності в сфері публічного управління та адміністрування;

спеціальні (фахові) компетентності (ФК): здатність до соціальної взаємодії та співробітництва; здатність до дослідницької та пошукової діяльності в сфері публічного управління та адміністрування.

Міждисциплінарні зв'язки. Вивчення дисципліни базується на теоретичних знаннях та практичних навичках з дисциплін: “Історія української державності”, “Теорія держави і права”; “Інформатика”, “Економічна теорія”.

Основними формами вивчення дисципліни “Вступ до фаху” є лекції, практичні заняття та самостійна робота. Самостійна робота передбачає опрацювання змісту лекційного матеріалу, нормативно-правових актів, монографій, наукових публікацій, підручників, навчальних і методичних посібників, статистичних та інформаційно-аналітичних джерел з публічного управління та адміністрування. Під час самостійної роботи здійснюється підготовка рефератів, у яких висвітлюються питання діяльності органів публічної влади, громадських об'єднань та інших суб'єктів публічного управління. Видами контролю знань є поточний контроль, проміжна та підсумкова атестації.

3. Програма та структура навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Нормативно-правове забезпечення організації освітнього процесу

Тема 1. Нормативно-правова база розвитку вищої освіти в Україні

Законодавство України про вищу освіту. Основні засади та принципи формування і реалізації державної політики у сфері вищої освіти. Право громадян на вищу освіту. Форми здобуття, рівні, ступені та кваліфікації вищої освіти. Стандарти, освітні програми та документи про вищу освіту. Освіта для осіб з особливими потребами. Інклюзивне навчання. Управління у сфері вищої освіти. Система забезпечення якості вищої освіти. Правовий статус, типи, принципи діяльності, структура закладів вищої освіти. Органи управління у закладах вищої освіти та їх повноваження. Організація освітнього процесу та його учасники. Наукова, науково-технічна та інноваційна діяльність. Фінансово-економічні відносини у сфері вищої освіти. Міжнародне співробітництво. Державний та громадський контроль у сфері вищої освіти.

Питання для самопідготовки за темою 1

1. Який Закон України встановлює основні правові, організаційні та фінансові засади функціонування системи вищої освіти?
2. У чому полягає зміст поняття “вища освіта”?
3. На яких принципах ґрунтується державна політика у сфері вищої освіти?
4. Які існують види освіти та форми її здобуття?
5. За якими рівнями здійснюється підготовка фахівців із вищою освітою?
6. Що означає поняття “інклюзивне навчання”?
7. Які державні органи беруть участь в управлінні у сфері вищої освіти?
8. У чому полягає різниця між університетом та академією?
9. Які функції покладаються на керівника закладу вищої освіти?
10. Які існують посади науково-педагогічних працівників?

Тема 2. Діяльність структурних підрозділів та органів управління в НУБіП України

Види діяльності університету: освітня, культурно-просвітницька, наукова, дослідницька, видавнича, інноваційна, міжнародна. Основні структурні підрозділи університету та їх функціональне призначення: інститут, факультет, кафедра, бібліотека. Інші структурні підрозділи університету. Система органів управління в університеті. Наглядова рада. Керівництво університету, його права, обов'язки та повноваження. Колегіальні органи: вчена рада університету, вчені ради факультетів (інститутів) та науково-технічні (наукові) ради. Робочі органи: ректорат, деканати, адміністративні ради, приймальна комісія, стипендіальні комісії. Дорадчі органи: конкурсні комісії, методичні ради, рада з якості, науково-експертна рада, редакційно-видавнича рада університету,

факультетів (інститутів) і кафедр. Органи громадського самоврядування. Дотримання правил внутрішнього розпорядку в університеті.

Питання для самопідготовки за темою 2

1. У чому полягає зміст основних завдань діяльності НУБіП України?
2. Яку структуру має ННІ неперервної освіти і туризму?
3. Яким є функціональне призначення кафедри публічного управління та менеджменту інноваційної діяльності?
4. Які інші структурні підрозділи університету Вам відомі?
5. Які посади належать до керівництва університету?
6. Які функції виконують члени Наглядової ради?
7. Яким органом управління є вчена рада університету?
8. Хто входить до складу ректорату?
9. Для чого в університеті створюються конкурсні комісії?
10. Якими видами діяльності займаються органи студентського самоврядування?

Тема 3. Ступенева підготовка фахівців за освітніми програмами 281 “Публічне управління та адміністрування”

Стандарти вищої освіти за спеціальністю 281 “Публічне управління та адміністрування”. Освітньо-професійні та освітньо-наукові програми, їх спільні риси та відмінності. Мета, характеристика, основний фокус та особливості освітніх програм. Придатність випускників до працевлаштування та подальшого навчання. Особливості викладання, навчання та оцінювання. Програмні компетентності: інтегральна, загальні та спеціальні (фахові). Програмні результати навчання та їх взаємозв’язок з компонентами освітньої програми (навчальними дисциплінами, курсовими роботами, практикою, підготовкою та виконанням кваліфікаційних робіт). Кадрове, матеріально-технічне, інформаційне та навчально-методичне забезпечення реалізації освітньої програми. Національна та міжнародна кредитна мобільність здобувачів вищої освіти. Перелік компонент освітніх програм та їх логічна послідовність. Форми атестації здобувачів. Залучення стейкхолдерів (студентів, НПП, роботодавців) до забезпечення якості освітнього процесу.

Питання для самопідготовки за темою 3

1. Для чого розробляються стандарти вищої освіти?
2. Які існують відмінності між підготовкою здобувачів вищої освіти за освітньо-професійною та освітньо-науковою програмами?
3. Які особливості підготовки фахівців першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за ОПП 281 “Публічне управління та адміністрування”?
4. Що включають у себе загальні компетентності?
5. Які здатності формують спеціальні (фахові) компетентності?
6. Як програмні результати навчання взаємопов’язані із компонентами

освітньої програми?

7. Яку роль відіграє кадрове забезпечення у реалізації освітньої програми?

8. У чому полягають особливості міжнародної кредитної мобільності?

9. У яких формах відбувається атестація здобувачів вищої освіти?

10. Яким чином стейкхолдери можуть бути залученими до забезпечення якості освітнього процесу під час реалізації освітніх програм?

Тема 4. Основні засади організації освітнього процесу в університеті

Мета, основні принципи та завдання освітнього процесу в університеті. Графік освітнього процесу та навчальний план підготовки фахівців першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за обраною спеціальністю. Процес розподілу дисциплін у навчальних планах. Порядок формування та вибору здобувачами вищої освіти вибіркових дисциплін. Дисципліни вільного вибору за уподобаннями студентів і з обраної спеціальності. Навчально-методичний комплекс навчальної дисципліни. Робоча навчальна програма дисципліни та силабус. Навчально-інформаційний портал університету Elearn. Електронні навчальні курси дисциплін. Організація навчального процесу за дистанційною формою навчання. Сервіси он-лайн комунікації. Індивідуальний навчальний план здобувача вищої освіти. Інклюзивне навчання. Дуальна форма здобуття вищої освіти в університеті. Форми організації освітнього процесу та види навчальних занять. Навчальний час здобувача вищої освіти.

Питання для самопідготовки за темою 4

1. У чому полягає основна мета освітнього процесу в університеті?
2. На яких принципах базується освітній процес?
3. Які основні завдання освітнього процесу Вам відомі?
4. Які складові містить навчальний план підготовки фахівців першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за обраною спеціальністю?
5. Як відбувається процес розподілу вибіркових дисциплін?
6. Яка структура навчально-методичного комплексу навчальної дисципліни?
7. Для чого здобувачам вищої освіти необхідно ознайомитися зі силабусом на початку вивчення навчальної дисципліни?
8. Як здійснюється процес дистанційного навчання в університеті?
9. Які сервіси он-лайн комунікації Ви найчастіше використовуєте?
10. Які існують види навчальних занять?

Тема 5. Види та форми контролю знань

Види контролю знань: поточний контроль, проміжна та підсумкова атестації. Підтвердження рівня знань, здобутих за програмами неформальної освіти. Рейтингові оцінки зі змістових модулів. Рейтинг здобувача вищої освіти з навчальної роботи. Рейтинг з додаткової роботи. Штрафний рейтинг. Порядок

допуску здобувачів до екзаменаційної сесії. Порядок складання екзаменів і заліків в університеті. Порядок дистанційної роботи екзаменаційних комісій в університеті в умовах карантину. Порядок розгляду апеляцій здобувачів вищої освіти на результати складання екзаменів. Результати оцінювання знань. Порядок ліквідації академічної заборгованості. Організація проведення електронного оцінювання залишкових знань студентів.

Питання для самопідготовки за темою 5

1. Які положення університету регулюють питання здійснення контролю знань здобувачів вищої освіти?
2. Що означає поняття “поточний контроль знань”?
3. Яка існує різниця між проміжною та підсумковою атестацією?
4. Якими документами підтверджується рівень знань, здобутих за програмами неформальної освіти?
5. Як розраховується рейтинг з навчальної роботи?
6. За які досягнення студент може отримати додатковий рейтинг?
7. У яких випадках здобувач вищої освіти не може бути допущений до екзаменаційної сесії?
8. За якими критеріями визначаються результати оцінювання знань?
9. Який існує порядок ліквідації академічної заборгованості?
10. Для чого використовується оцінювання залишкових знань студентів?

Тема 6. Організація наукової роботи здобувачів вищої освіти

Студентський науковий гурток: мета, завдання, основні форми роботи. Всеукраїнська студентська олімпіада. Всеукраїнський конкурс студентських наукових робіт. Міжнародні конкурси студентських проектів. Участь здобувачів вищої освіти у науково-практичних конференціях, семінарах, круглих столах. Реєстр наукових фахових видань України. Наукові публікації студентів. Підготовка та захист випускної бакалаврської роботи: вибір та затвердження теми; функції керівника і студента; структура роботи, етапи її підготовки та оформлення; вивчення джерел інформації за обраною темою дослідження; відгук керівника та рецензія; підготовка презентації та захист. Дотримання академічної доброчесності здобувачами вищої освіти, заходи щодо запобігання порушень та відповідальність. Перевірка робіт на наявність плагіату. Наукова бібліотека та електронне освітнє середовище. Доступ до міжнародних наукометричних баз Scopus, Web of Science, EBSCO Publishing та ін.

Питання для самопідготовки за темою 6

1. Для чого в університеті створюють студентські наукові гуртки?
2. У яких формах здійснюється робота студентського наукового гуртка?
3. Яка існує різниця між проведенням студентської олімпіади та конкурсу студентських наукових робіт?
4. Для чого здобувачі вищої освіти повинні брати участь у науково-практичних конференціях?

5. Чому наукові публікації виступають важливою складовою наукової роботи здобувачів вищої освіти?

6. Які фактори впливають на обрання студентом теми випускної бакалаврської роботи?

7. Які дослідження проводяться під час підготовки випускної бакалаврської роботи?

8. У чому полягає зміст поняття “академічна доброчесність”?

9. Якими електронними сервісами можна користуватися у науковій бібліотеці університету?

10. Чому під час проведення наукових досліджень потрібно використовувати публікації вчених, які індексуються у міжнародних наукометричних базах?

Тема 7. Академічна мобільність та практична підготовка студентів

Національний інформаційний центр академічної мобільності. Цілі, завдання, основні види та способи здійснення академічної мобільності студентів університету. Організаційне забезпечення академічної мобільності. Критерії відбору студентів для участі у програмах академічної мобільності. Визнання та перезарахування результатів навчання. Програма мобільності студентів та викладачів ERASMUS+. Вища освіта за програмами подвійних дипломів. Мета і завдання практичного навчання. Навчальна, виробнича та переддипломна практика. Бази практичної підготовки: виконавчі органи державної влади, органи місцевого самоврядування, громадські об'єднання та інші суб'єкти публічного управління. Порядок проведення практичного навчання студентів в умовах карантину. Організаційне забезпечення практичної підготовки. Практика за кордоном. Звітування про проходження практики.

Питання для самопідготовки за темою 7

1. У чому полягає зміст поняття “академічна мобільність”?

2. Які функції виконує Національний інформаційний центр академічної мобільності?

3. Які основні види та способи здійснення академічної мобільності в університеті вам Відомі?

4. За якими критеріями обирають студентів для участі у програмах академічної мобільності в університеті?

5. Як відбувається перезарахування результатів навчання за програмами академічної мобільності?

6. У чому полягає зміст навчання студентів за програми подвійних дипломів?

7. Чому практика є невід'ємною складовою освітнього процесу?

8. Як здійснюється організація практичного навчання студентів в органах публічної влади?

9. Для чого студент веде щоденник проходження практики?

10. У якій формі здійснюється звітування про проходження практики?

Змістовий модуль 2. Публічне управління та адміністрування як система

Тема 8. Теоретико-методологічні та організаційні засади публічного управління та адміністрування

Зміст основних понять: “управління”, “державне управління”, “публічне управління”, “публічна влада”, “адміністрування”, “публічне адміністрування”; їх спільні та відмінні риси. Сутність та роль публічного управління у формуванні громадянського суспільства. Мета, завдання, суб’єкти, об’єкти, закони, категорії, методи, принципи, функції, підходи, механізми та інструменти публічного управління та адміністрування. Поняття організації та організаційної структури публічного управління. Організаційні відносини між суб’єктами публічного управління. Форми державного правління та устрою. Законодавча, виконавча та судова гілки влади. Органи публічної влади та їх класифікація. Публічна служба та публічні службовці.

Питання для самопідготовки за темою 8

1. Що означає поняття “публічне управління”?
2. Чим відрізняється публічне управління від публічного адміністрування?
3. Якою є роль публічного управління у формуванні громадянського суспільства?
4. Які спільні та відмінні риси між державним і публічним управлінням?
5. На яких принципах ґрунтується публічне управління?
6. Які механізми публічного управління та інструменти їх реалізації Вам відомі?
7. Які існують форми державного правління?
8. У чому полягає різниця між унітарною та федеративною державною?
9. Які функції виконують органи державної влади?
10. Які посадові особи відносяться до публічних службовців?

Тема 9. Президент України та Верховна Рада України у системі органів державного управління

Статус і правова основа діяльності Президента України. Види президентських виборів. Вимоги до кандидата на посаду Президента України. Етапи обрання Президента України. Повноваження Президента України та правові форми їх реалізації. Рада національної безпеки і оборони України. Офіс Президента України. Правова основа діяльності, основні ознаки, принципи організації та функції Верховної Ради України. Правові та організаційні форми діяльності парламенту. Комітети і комісії Верховної Ради України. Основні етапи законодавчого процесу. Акти, закони, постанови Верховної Ради України. Правовий статус та повноваження народного депутата України.

Питання для самопідготовки за темою 9

1. У чому полягає зміст статусу Президента України?
2. Які існують види виборів Президента України?
3. Хто може бути Президентом України?
4. Якими повноваженнями наділений Президент України?
5. Які функції виконує Офіс Президента України?
6. У чому полягає основне призначення Верховної Ради України?
7. Які існують форми управлінської діяльності Верховної Ради України?
8. Якими видами діяльності займаються комітети та комісії Верховної Ради України?
9. Хто може бути народним депутатом України?
10. На який термін обирається народний депутат України?

Тема 10. Система органів виконавчої та судової влади в Україні

Система органів виконавчої влади. Основні завдання, принципи діяльності та повноваження Кабінету Міністрів України. Система центральних органів виконавчої влади: міністерства, державні служби, державні агентства, державні інспекції, зі спеціальним статусом та інші. Завдання, функції та принципи діяльності місцевих державних адміністрацій. Повноваження голів місцевих державних адміністрацій. Основні засади судочинства. Система судів загальної юрисдикції: місцеві, апеляційні, вищі спеціалізовані суди, Верховний Суд України. Конституційний Суд України: завдання, функції, правовий статус Голови та членів, принципи діяльності, вимоги до кандидата на посаду судді. Вища рада юстиції. Державна судова адміністрація. Система прокуратури.

Питання для самопідготовки за темою 10

1. Хто за посадами входить до складу Кабінету Міністрів України?
2. Як відбувається процес формування складу Кабінету Міністрів України?
3. Які функції виконують міністерства?
4. У чому полягає різниця між державними агентствами та інспекціями?
5. Які центральні органи виконавчої влади мають спеціальний статус?
6. На яких основних принципах здійснюється діяльність місцевих державних адміністрацій?
7. Що входить до складу судової системи України?
8. У чому полягає основне завдання Конституційного Суду України?
9. Яку роль виконує Вища рада юстиції?
10. Які функції виконує прокуратура?

Тема 11. Основи місцевого самоврядування та регіонального управління

Поняття, принципи та основні функції місцевого самоврядування. Європейська хартія місцевого самоврядування. Система місцевого

самоврядування. Територіальні громади. Ради – представницькі органи місцевого самоврядування. Виконавчі органи рад. Сільський, селищний, міський голова. Органи самоорганізації населення. Порядок формування, організація роботи органів і посадових осіб місцевого самоврядування. Мета і завдання регіонального управління. Цілі, напрями, суб'єкти та об'єкти державної регіональної політики. Державне управління сталим розвитком регіонів. Державна стратегія регіонального розвитку: мета, бачення, система принципів, порівняльна характеристика підходів, стратегічні та оперативні цілі. Механізми державного регулювання регіонального розвитку та інструменти їх реалізації. Регіональні програми соціально-економічного розвитку. Агенції регіонального розвитку.

Питання для самопідготовки за темою 11

1. У чому полягає зміст Європейської хартії місцевого самоврядування?
2. На яких принципах здійснюється місцеве самоврядування в Україні?
3. Для чого у територіальних громадах створюються ради?
4. Що Ви розумієте під поняттям “органи самоорганізації населення”?
5. Які повноваження має сільський, селищний, міський голова?
6. Які існують напрями державної регіональної політики?
7. На основі яких принципів формується державна стратегія регіонального розвитку?
8. Які механізми державного управління та інструменти їх реалізації широко використовуються у державній стратегії регіонального розвитку?
9. Які органи у сфері публічного управління та адміністрування беруть участь у реалізації державної стратегії регіонального розвитку?
10. Для чого розробляють регіональні програми соціально-економічного розвитку?

Тема 12. Взаємодія інститутів громадянського суспільства з органами публічної влади

Громадська думка та її роль у формуванні та реалізації державної політики. Нормативно-правове забезпечення формування взаємовідносин інститутів громадянського суспільства з органами публічної влади. Основні форми проведення публічних заходів: зустріч, консультація, круглий стіл, семінар, конференція, засідання, нарада, громадські слухання, прес-конференція тощо. Порядок проведення консультацій з громадськістю. Порядок звернення громадян. Поняття, види, класифікація та структура колегіальних консультативно-дорадчих органів. Діяльність громадських рад при органах державної влади та органах місцевого самоврядування: основні завдання, функції, повноваження, порядок формування складу представників. Міжнародні неурядові інституції, які приймають участь у реалізації державної політики. Механізми та інструменти взаємодії посадових осіб публічної влади з представниками неурядових організацій громадянського суспільства.

Питання для самопідготовки за темою 12

1. Яким чином громадська думка впливає на формування та реалізацію державної політики?
2. Що означає термін “інститут громадянського суспільства”?
3. На основі яких нормативно-правових актів будуються взаємовідносини інститутів громадянського суспільства з органами публічної влади?
4. Який порядок проведення громадських слухань з питань формування бюджету територіальної громади?
5. У яких формах публічних заходів з громадськістю Ви приймали участь?
6. Чи вважається подання електронної петиції зверненням громадян?
7. Чи врегульована законодавством діяльність консультативно-дорадчих органів?
8. Який порядок створення громадських рад при органах державної влади та органах місцевого самоврядування?
9. Які Всеукраїнські асоціації приймають активну участь у реалізації державної політики розвитку сільських територій в Україні?
10. Які інструменти взаємодії посадових осіб публічної влади з представниками неурядових організацій громадянського суспільства найбільш широко використовуються у практичній діяльності?

**Структура навчальної дисципліни
“Вступ до фаху”**

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин				
	усього	у тому числі			
		л	п	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6
Змістовий модуль 1. Нормативно-правове забезпечення організації освітнього процесу					
Тема 1. Нормативно-правова база розвитку вищої освіти в Україні	8	2	2		4
Тема 2. Діяльність структурних підрозділів та органів управління в НУБіП України	8	2	2		4
Тема 3. Ступенева підготовка фахівців за освітніми програмами 281 “Публічне управління та адміністрування”	8	3	3		2
Тема 4. Основні засади організації освітнього процесу в університеті	8	2	2		4
Тема 5. Види та форми контролю знань	8	2	2		4
Тема 6. Організація наукової роботи здобувачів вищої освіти	10	2	2		6
Тема 7. Академічна мобільність та практична підготовка студентів	10	2	2		6
Разом за змістовим модулем 1	60	15	15		30
Змістовий модуль 2. Публічне управління та адміністрування як система					
Тема 8. Теоретико-методологічні та організаційні засади публічного управління та адміністрування	12	3	3		6
Тема 9. Президент України та Верховна Рада України у системі органів державного управління	12	2	2		8
Тема 10. Система органів виконавчої та судової влади в Україні	12	4	4		4
Тема 11. Основи місцевого самоврядування та регіонального управління	12	4	4		4
Тема 12. Взаємодія інститутів громадянського суспільства з органами публічної влади	12	2	2		8
Разом за змістовим модулем 2	60	15	15		30
Усього годин	120	30	30		60

4. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Нормативно-правова база розвитку вищої освіти в Україні	4
2	Діяльність структурних підрозділів та органів управління в НУБіП України	4
3	Ступенева підготовка фахівців за освітніми програмами 281 “Публічне управління та адміністрування”	2
4	Основні засади організації освітнього процесу в університеті	4
5	Види та форми контролю знань	4
6	Організація наукової роботи здобувачів вищої освіти	6
7	Академічна мобільність та практична підготовка студентів	6
8	Теоретико-методологічні та організаційні засади публічного управління та адміністрування	6
9	Президент України та Верховна Рада України у системі органів державного управління	8
10	Система органів виконавчої та судової влади в Україні	4
11	Основи місцевого самоврядування та регіонального управління	4
12	Взаємодія інститутів громадянського суспільства з органами публічної влади	8
Усього		60

5. Контрольні питання

для визначення рівня засвоєння знань здобувачами вищої освіти

1. Основні засади формування та реалізації державної політики у сфері вищої освіти.
2. Форми здобуття, рівні, ступені та кваліфікації вищої освіти.
3. Стандарти, освітні програми та документи про вищу освіту.
4. Освіта для осіб з особливими потребами. Інклюзивне навчання.
5. Система забезпечення якості вищої освіти.
6. Типи, принципи діяльності, структура закладів вищої освіти.
7. Органи управління у закладах вищої освіти та їх повноваження.
8. Організація освітнього процесу та його учасники.
9. Наукова, науково-технічна та інноваційна діяльність.
10. Фінансово-економічні відносини у сфері вищої освіти.
11. Державний та громадський контроль у сфері вищої освіти..
12. Освітня, культурно-просвітницька, наукова, дослідницька, видавнича, інноваційна та міжнародна види діяльності в університеті.
13. Основні структурні підрозділи університету та їх функціональне призначення.
14. Система органів управління в університеті.
15. Керівництво університету, його права, обов'язки та повноваження.
16. Колегіальні органи в університеті.
17. Робочі органи в університеті.
18. Дорадчі органи в університеті.
19. Органи громадського самоврядування університету.
20. Дотримання правил внутрішнього розпорядку в університеті.
21. Стандарти вищої освіти за спеціальністю 281 "Публічне управління та адміністрування".
22. Освітньо-професійні та освітньо-наукові програми, їх спільні риси та відмінності.
23. Мета, характеристика, основний фокус та особливості освітніх програм.
24. Кадрове, матеріально-технічне, інформаційне та навчально-методичне забезпечення реалізації освітньої програми.
25. Залучення стейкхолдерів до забезпечення якості освітнього процесу.
26. Мета, основні принципи та завдання освітнього процесу в університеті.
27. Графік освітнього процесу та навчальний план підготовки фахівців першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за обраною спеціальністю.
28. Дисципліни вільного вибору за уподобаннями студентів і з обраної спеціальності.
29. Навчально-інформаційний портал університету Elearn.
30. Організація навчального процесу за дистанційною формою навчання.
31. Індивідуальний навчальний план здобувача вищої освіти.

32. Дуальна форма здобуття вищої освіти в університеті.
33. Форми організації освітнього процесу та види навчальних занять.
34. Види контролю знань: поточний контроль, проміжна та підсумкова атестації.
35. Програми неформальної освіти.
36. Рейтинг здобувача вищої освіти з навчальної роботи.
37. Порядок допуску здобувачів до екзаменаційної сесії.
38. Порядок складання екзаменів і заліків в університеті.
39. Порядок дистанційної роботи екзаменаційних комісій в університеті в умовах карантину.
40. Порядок розгляду апеляцій здобувачів вищої освіти на результати складання екзаменів.
41. Порядок ліквідації академічної заборгованості.
42. Організація проведення електронного оцінювання залишкових знань студентів.
43. Студентський науковий гурток: мета, завдання, основні форми роботи.
44. Всеукраїнська студентська олімпіада.
45. Всеукраїнський конкурс студентських наукових робіт.
46. Міжнародні конкурси студентських проектів.
47. Участь здобувачів вищої освіти у науково-практичних конференціях, семінарах, круглих столах.
48. Наукові публікації студентів.
49. Підготовка та захист випускної бакалаврської роботи.
50. Дотримання академічної доброчесності здобувачами вищої освіти.
51. Перевірка робіт на наявність плагіату.
52. Наукова бібліотека та електронне освітнє середовище.
53. Доступ студентів до міжнародних наукометричних баз.
54. Національний інформаційний центр академічної мобільності.
55. Цілі, завдання, основні види та способи здійснення академічної мобільності студентів університету.
56. Організаційне забезпечення академічної мобільності. Критерії відбору студентів для участі у програмах академічної мобільності.
57. Визнання та перезарахування результатів навчання за програмами академічної мобільності.
58. Вища освіта за програмами подвійних дипломів.
59. Навчальна, виробнича та переддипломна практика.
60. Звітування про проходження практики.
61. Сутність та роль публічного управління у формуванні громадянського суспільства.
62. Мета, завдання, суб'єкти, об'єкти публічного управління та адміністрування
63. Функції, підходи, механізми та інструменти публічного управління та адміністрування.
64. Поняття організації та організаційної структури публічного

управління. Організаційні відносини між суб'єктами публічного управління.

65. Форми державного правління та устрою.

66. Органи публічної влади та їх класифікація. Публічна служба та публічні службовці.

67. Статус і правова основа діяльності Президента України.

68. Вимоги до кандидата на посаду Президента України. Етапи обрання Президента України.

69. Повноваження Президента України та правові форми їх реалізації.

70. Рада національної безпеки і оборони України.

71. Офіс Президента України.

72. Правова основа діяльності, основні ознаки, принципи організації та функції Верховної Ради України.

73. Комітети і комісії Верховної Ради України.

74. Основні етапи законодавчого процесу.

75. Правовий статус та повноваження народного депутата України.

76. Основні завдання, принципи діяльності та повноваження Кабінету Міністрів України.

77. Система центральних органів виконавчої влади.

78. Завдання, функції та принципи діяльності місцевих державних адміністрацій. Повноваження голів місцевих державних адміністрацій.

79. Система судів загальної юрисдикції.

80. Конституційний Суд України: завдання, функції, принципи діяльності, вимоги до кандидата на посаду судді.

81. Поняття, принципи та основні функції місцевого самоврядування.

82. Європейська хартія місцевого самоврядування.

83. Ради – представницькі органи місцевого самоврядування.

84. Органи самоорганізації населення.

85. Порядок формування, організація роботи органів і посадових осіб місцевого самоврядування.

86. Мета і завдання регіонального управління.

87. Цілі, напрями, суб'єкти та об'єкти державної регіональної політики.

88. Державне управління сталим розвитком регіонів.

89. Державна стратегія регіонального розвитку: мета, бачення, система принципів, порівняльна характеристика підходів, стратегічні та оперативні цілі.

90. Механізми державного регулювання регіонального розвитку та інструменти їх реалізації.

91. Регіональні програми соціально-економічного розвитку.

92. Агенції регіонального розвитку.

93. Громадська думка та її роль у формуванні та реалізації державної політики.

94. Нормативно-правове забезпечення формування взаємовідносин інститутів громадянського суспільства з органами публічної влади.

95. Порядок проведення консультацій з громадськістю.

96. Порядок звернення громадян.

97. Поняття, види, класифікація та структура колегіальних

консультативно-дорадчих органів.

98. Діяльність громадських рад при органах державної влади та органах місцевого самоврядування.

99. Міжнародні неурядові інституції, які приймають участь у реалізації державної політики.

100. Механізми та інструменти взаємодії посадових осіб публічної влади з представниками неурядових організацій громадянського суспільства.

6. Методи навчання

Під час викладання курсу передбачено використання методики проблемного навчання, технології дистанційного навчання та модульно-рейтингова системи навчання.

На лекціях зосереджується увага здобувач вищої освіти на вивченні питань щодо організації освітнього процесу в університеті, функціонування системи публічного управління та адміністрування. Лекційний матеріал подається у формі тестових слайдів, схем, графіків, відеофайлів, онлайн-курсів, тренінгів.

Формування вмінь здобувач вищої освіти за визначеними темами практичних занять відбувається у формі: презентації результатів індивідуальної та колективної роботи; дискусії, круглого столу; виконання практичних завдань; тестування або написання контрольної роботи під час проміжних атестацій.

Самостійна робота полягає у самостійному опрацюванні здобувач вищої освіти визначених тем у програмі, нормативно-правової бази, навчально-методичної, наукової літератури та інших джерел інформації та передбачає надання відповідей на запитання для самоконтролю. Під час самостійної роботи здобувач вищої освіти працює над лекційним матеріалом та використовує джерельну базу.

7. Форми контролю

Видами контролю знань здобувачів вищої освіти є поточний контроль, проміжна та підсумкова атестації. Поточний контроль у формі опитування та виконання завдань здійснюється під час проведення практичних занять і має на меті перевірку рівня підготовленості здобувачів вищої освіти до виконання конкретної роботи. Проміжна атестація проводиться у формі тестування або написання контрольної роботи після вивчення програмного матеріалу кожного змістового модуля. Семестрова атестація проводиться у формі семестрового заліку у письмовій (електронній) формі.

8. Розподіл балів, які отримують здобувач вищої освіти

Оцінювання здобувач вищої освіти відбувається згідно Положення про екзамени та заліки у Національному університеті біоресурсів і природокористування України, затвердженого Вченою радою НУБіП України 27.12.2019 року, протокол №5. Після проведення проміжних атестацій із

змістових модулів і визначення їх рейтингових оцінок визначається рейтинг здобувача вищої освіти з навчальної роботи $R_{\text{НР}}$ (не більше 70 балів) за формулою:

$$R_{\text{НР}} = \frac{0,7 \cdot (R^{(1)}_{\text{ЗМ}} \cdot K^{(1)}_{\text{ЗМ}} + \dots + R^{(n)}_{\text{ЗМ}} \cdot K^{(n)}_{\text{ЗМ}})}{K_{\text{дис}}}, (1)$$

де $R^{(1)}_{\text{ЗМ}}, \dots, R^{(n)}_{\text{ЗМ}}$ – рейтингові оцінки із змістових модулів за 100-бальною шкалою;

n – кількість змістових модулів;

$K^{(1)}_{\text{ЗМ}}, \dots, K^{(n)}_{\text{ЗМ}}$ – кількість кредитів Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи (ЄКТС) (або годин), передбачених робочим навчальним планом для відповідного змістового модуля;

$K_{\text{дис}} = K^{(1)}_{\text{ЗМ}} + \dots + K^{(n)}_{\text{ЗМ}}$ – кількість кредитів ЄКТС (або годин), передбачених робочим навчальним планом для дисципліни у поточному семестрі.

Максимальний рейтинг здобувач вищої освіти з навчальної роботи за двома змістовими модулями з дисципліни “Вступ до фаху” може складати:

$$R_{\text{НР}} = \frac{0,7 \cdot (100 \cdot 2 + 100 \cdot 2)}{4} = 70 \text{ балів}, (2)$$

Для визначення рейтингу здобувач вищої освіти із засвоєння дисципліни $R_{\text{дис}}$ (до 100 балів) одержаний рейтинг з атестації (до 30 балів) додається до рейтингу студента (здобувач вищої освіти) з навчальної роботи $R_{\text{НР}}$ (до 70 балів): $R_{\text{дис}} = R_{\text{НР}} + R_{\text{ат}}$.

Рейтинг здобувача вищої освіти із засвоєння дисципліни у балах переводиться у національні оцінки згідно з таблиці 1.

Таблиця 1

Співвідношення між рейтингом здобувача вищої освіти і національними оцінками

Рейтинг здобувача вищої освіти, бали	Оцінка національна за результати складання	
	екзаменів	заліків
90-100	Відмінно	Зараховано
74-89	Добре	
60-73	Задовільно	
0-59	Незадовільно	Не зараховано

Оцінка “Відмінно” виставляється здобувачу вищої освіти, який систематично працював протягом семестру, показав під час екзамену різнобічні і глибокі знання програмного матеріалу, вмів успішно виконувати завдання, які передбачені програмою, засвоїв зміст основної та додаткової літератури, усвідомив взаємозв’язок окремих розділів дисципліни, їхнє значення для

майбутньої професії, виявив творчі здібності у розумінні та використанні навчально-програмного матеріалу, проявив здатність до самостійного оновлення і поповнення знань.

Оцінка **“Добре”** виставляється здобувачу вищої освіти, який виявив повне знання навчально-програмного матеріалу, успішно виконує передбачені програмою завдання, засвоїв основну літературу, що рекомендована програмою, показав достатній рівень знань з дисципліни і здатний до їх самостійного оновлення та поповнення у ході подальшого навчання та професійної діяльності.

Оцінка **“Задовільно”** виставляється здобувачу вищої освіти, який виявив знання основного навчально-програмного матеріалу в обсязі, необхідному для подальшого навчання та наступної роботи за професією, справляється з виконанням завдань, передбачених програмою, допустив окремі похибки у відповідях на іспиті і при виконанні іспитових завдань, але володіє необхідними знаннями для подолання допущених похибок під керівництвом науково-педагогічного працівника.

Оцінка **“Незадовільно”** виставляється здобувачу вищої освіти, який не виявив достатніх знань основного навчально-програмного матеріалу, допустив принципові помилки у виконанні передбачених програмою завдань, не може без допомоги викладача використати знання при подальшому навчанні, не спромігся оволодіти навичками самостійної роботи.

Таблиця 2

Розподіл балів при рейтинговій системі оцінювання
з навчальної дисципліни “Вступ до фаху”

	Змістовий модуль 1								Змістовий модуль 2					
Вид роботи	1	2	3	4	5	6	7	ПА	8	9	10	11	12	ПА
Практичне заняття	8	8	8	8	8	8	8		8	8	16	16	8	
Самостійна робота	2	2	2	2	2	2	2		2	2	4	4	2	
Кількість балів за видами робіт і ПА	10	10	10	10	10	10	10	30	10	10	20	20	10	30
Кількість балів за змістовий модуль	100								100					
R _{НР} (навчальна робота)	70													
R _{АТ} (залік)	30													
R _{дис} (загальний рейтинг)	100													

9. Методичне забезпечення

Навчально-методичний комплекс включає робочу програму, курс лекцій, презентаційні матеріали, завдання для виконання практичних робіт, питання для самопідготовки, комплект тестових завдань для проведення підсумкової атестації, електронний курс.

10. Рекомендована література

Основна:

1. Енциклопедичний словник з державного управління / уклад. : Ю. П. Сурмін, В. Д. Бакуменко, А. М. Михненко та ін. ; за заг. ред. Ю. В. Ковбасюка, В. П. Трошинського, Ю. П. Сурміна. Київ : НАДУ, 2010. 820 с.
2. Енциклопедія державного управління : у 8 т. / наук.-ред. колегія : Ю. В. Ковбасюк (голова) та ін. Т. 2. Методологія державного управління. 2011. 692 с.
3. Забезпечення ефективної взаємодії органів виконавчої влади з громадськістю: навч.-метод. матеріали / Н. О. Алюшина, Н. Б. Ларіна, О. Р. Антонова ; упоряд. А. В. Ковальчук. – К. : НАДУ, 2013. – 76 с.
4. Інформаційно-комунікативна діяльність органів публічної влади : монографія / В. С. Куйбіда, О. В. Карпенко, А. В. Дуда [та ін.] ; за заг. ред. В. С. Куйбіди, О. В. Карпенка. – Київ : ЦП “Компрінт”, 2018. – 364 с.
5. Лазор О.Д. Основи публічного управління та адміністрування: навчально-методичний посібник. – 2-ге вид. / О.Д. Лазор, О.Я. Лазор, І.Г. Юник. – К.: Ліра-К, 2019. – 268 с.
6. Методологія наукових досліджень з державного управління : хрестоматія / упоряд. : С. В. Загороднюк, О. Л. Євмешкіна, В. В. Лещенко; за заг. ред. д-ра політ. наук К. О. Ващенко. Київ : НАДУ, 2014. 180 с.
7. Основи публічного адміністрування: навч. посіб. / Ю.П. Битяк, Н.П. Матюхіна, М.С. Ковтун та ін.; за заг. ред. Н.П. Матюхіної. – Харків: Право, 2018. – 172 с.
8. Особливості публічного управління та адміністрування : Навчальний посібник / Бакуменко В. Д., Бондар І.С., Горник В. Г., Шпачук В. В. – К. : КНУКіМ, 2016. – 167 с.
9. Положення про визнання результатів навчання для здобувачів вищої освіти в НУБіП України URL: <https://nubip.edu.ua/node/12654>
10. Положення про екзамени та заліки у НУБіП України URL: <https://nubip.edu.ua/node/12654>
11. Положення про електронне оцінювання залишкових знань студентів НУБіП України URL: <https://nubip.edu.ua/node/13300>
12. Положення про організацію освітнього процесу в НУБіП України URL: <https://nubip.edu.ua/node/12654>
13. Положення про підготовку фахівців за дуальною формою здобуття вищої освіти у НУБіП України URL: <https://nubip.edu.ua/node/12654>

14. Положення про порядок перевірки наукових, навчально-методичних, дисертаційних, магістерських, бакалаврських та інших робіт на наявність плагиату в НУБіП України URL: <https://nubip.edu.ua/node/12654>

15. Порядок формування та вибору студентами вибіркових дисциплін освітніх програм у НУБіП України URL: <https://nubip.edu.ua/node/12654>

16. Правила внутрішнього розпорядку НУБіП України URL: https://nubip.edu.ua/sites/default/files/u18/pravila_rozporyadku.pdf

17. Про академічну мобільність студентів і аспірантів НУБіП України URL: <https://nubip.edu.ua/node/12654>

18. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII URL: <http://zakon.rada.gov.ua>

19. Про державні цільові програми: Закон України від 18 березня 2004 р. № 1621-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>

20. Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики: постанова Кабінету Міністрів України від 03.11.2010 р. № 996.

21. Про засади державної регіональної політики: Закон України від 5 лютого 2015 року № 156-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>

22. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року: постанова Кабінету Міністрів України від 06 серпня 2014 року № 385 [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>

23. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21 травня 1997 р. № 280/97-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>

24. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII URL: <http://zakon.rada.gov.ua>

25. Про стимулювання розвитку регіонів: закон України від 8 вересня 2005 року № 2850-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>

26. Публічне управління : термінол. слов. / уклад. : В. С. Куйбіда, М. М. Білинська, О. М. Петроє та ін. ; за заг. ред. В. С. Куйбіди, М. М. Білинської, О. М. Петроє. – Київ : НАДУ, 2018. – 224 с.

27. Публічне управління розвитком регіонів у процесі побудови сервісно-орієнтованої держави: теорія, методологія та практика : монографія / [авт. кол. викладачів, докторантів – виконавців НДР каф. регіон. упр., місц. самоврядування та упр. містом НАДУ] ; за заг. ред. Н. В. Васильєвої, О. І. Васильєвої. – Київ : НАДУ, 2018. – 304 с.

28. Статут НУБіП України URL: <https://nubip.edu.ua/node/13300>

Допоміжна:

1. Освітньо-наукова програма “Публічне управління та адміністрування” третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти за спеціальністю

281 “Публічне управління та адміністрування”. 2020 р. НУБіП України URL: <https://nubip.edu.ua/node/70523>

2. Освітньо-професійна програма “Публічне управління та адміністрування” першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 281 “Публічне управління та адміністрування”. 2020 р. НУБіП України URL: <https://nubip.edu.ua/node/76225>

3. Освітньо-професійна програма “Публічне управління та адміністрування” другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю 281 “Публічне управління та адміністрування”. 2020 р. НУБіП України URL: <https://nubip.edu.ua/node/76228>

4. Питання національного інформаційного центру академічної мобільності: постанова Кабінету Міністрів України від 31.08.2011 р. № 924. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/924-2011-п>

5. Приліпко С. Багаторівневе публічне управління комплексним розвитком сільських територій України. Збірник наукових праць Національної академії державного управління при Президентові України. Спецвипуск. 2020. С. 118–121.

6. Приліпко С. М. Кадрове забезпечення органів місцевого самоврядування у світлі децентралізації влади в Україні / С. М. Приліпко, О. І. Васильєва // Проблеми реформування державної служби та служби в органах місцевого самоврядування в Україні : монографія / авт. кол. : Т. Е. Василевська, І. Г. Сурай, О. І. Васильєва та ін. ; за заг. ред. Т. Е. Василевської. – Київ : НАДУ, 2018. – С. 155-164.

7. Приліпко С. М. Публічне управління розвитком територій на основі реалізації проєктів державно-приватного партнерства на засадах сталого розвитку. Державне управління: удосконалення та розвиток. 2020. № 2. – URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1559> (дата звернення: 24.03.2020). DOI: [10.32702/2307-2156-2020.2.2](https://doi.org/10.32702/2307-2156-2020.2.2)

8. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2027 року: проєкт постанови Кабінету Міністрів України [Електронний ресурс] – Режим доступу : <https://www.minregion.gov.ua>

Інформаційні ресурси:

1. Навчальний портал НУБіП України <https://elearn.nubip.edu.ua/>
2. Офіційний портал Верховної ради України <https://rada.gov.ua/>
3. Офіційний портал про реформу децентралізації владних відносин в Україні <https://decentralization.gov.ua/>
4. Офіційний сайт Національного агентства з питань державної служби <https://nads.gov.ua/>
5. Офіційний сайт Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти <https://naqa.gov.ua/>
6. Офіційний сайт НУБіП України <https://nubip.edu.ua/>
7. Офіційний сайт Офісу Президента України <https://www.president.gov.ua/>
8. Урядовий портал <https://www.kmu.gov.ua/>